

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІГОР НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ

**Гембарук А. С., канд. пед. наук, доцент кафедри англійської мови та
методики її навчання**

**Казановська Яна, студентка IV курсу факультету іноземних мов
УДПУ імені Павла Тичини**

Анотація

Стаття присвячена методиці використання ігор у навчанні діалогічного мовлення учнів основної школи на уроках англійської мови. У статті розглядаються різні види ігор, які можуть бути використані вчителем на уроках англійської мови, та особливості навчання діалогічному мовленню учнів середньої ланки засобом гри. Розкрито поняття гри, поняття діалогічного мовлення. Результати дослідження дозволяють говорити про ефективність та доцільність використання ігор з метою розвитку діалогічних умінь школярів.

Ключові слова

Діалог, діалогічне мовлення, гра, система ігор.

Abstract

The article is devoted to the methodology of using games in developing learners' interactive skills. The article examines different types of games that can be used by the teacher in the English language classroom, and the features of spoken interaction. The concept of the game and concept of dialogue speech are revealed. The results of the analysis account for the effectiveness and expediency of using games in developing learners' interactive skill.

Key words

Spoken interaction, interactive skills, game, system of games.

Вивчення іноземної мови є надзвичайно важливим у сучасному, сповненому новизни, світі. Саме тому з'являється необхідність упровадження та дослідження нових методів, прийомів навчання іноземної мови у школах та вищих навчальних закладах. На сучасному етапі розвитку освіти, комунікативний підхід до навчання англійської мови у школах є пріоритетним. Відповідно, з'являється необхідність формувати та розвивати діалогічні вміння учнів, удосконалювати їх фонетичні та граматичні навички, розширювати словниковий запас для подальшого користування іноземною мовою як інструментом комунікації. Важливим, у цьому контексті, є дослідження доцільності використання ігор для розвитку діалогічних умінь учнів, порівняння та аналіз різних видів ігор, задля визначення найбільш ефективних з них для використання на уроках іноземної мови.

Питанням доцільності використання ігор у процесі навчання діалогічного мовлення займались: М.Л. Вайсбурда, М.В. Дворник, О.В. Калимулина, О.А. Колесникова, Л.В. Конешева, Е.Л. Масликова, Р.П. Мільруда, В.С. Скалкина, В.М. Філатова, А.Н. Щукіна та інші. У своїх працях, педагоги намагалися розкрити питання використання і важливості ігор на уроках іноземної мови.

Метою нашої статті є дослідження питання сутності діалогічного мовлення та особливостей його розвитку на основі використання гри. Головна мета навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок [2, с. 3]. Вміння говорити іноземною мовою надзвичайно важливе, саме тому вчителі приділяють велику увагу навчанню діалогічному мовленню, як одному з основних видів мовленнєвої діяльності.

Відповідно до Колодязної В.В., діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників виступає як слухач і як мовець [3, с. 4]. Необхідно зауважити, що діалогічне мовлення виконує декілька функцій у методиці навчання іноземної мови: передача інформації; прийняття, неприйняття того, що пропонується; обмін судженнями, думками, враженнями, почуттями; обґрунтування своєї точки зору; пояснення та роз'яснення того чи іншого явища (факту тощо). Усім вище зазначеним функціям відповідають певні мовні засоби, які є домінуючими під час розмови.

Встановлено, що діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Але, в умовах навчання, мотив може бути взагалі відсутній. Тому, з'являється необхідність створення таких специфічних умов, в яких школярі мали потребу у висловленні думки, передачі тієї чи іншої інформації, розповісти про власні переживання, почуття, емоції і т.д. Окрім цього, однією із основ вмотивування школярів до тієї чи іншої роботи є створення відповідної позитивної атмосфери на уроці, де всі учні рівні, товаришують між собою, підтримують один одного.

Зазначимо, що важливими у контексті розвитку діалогічного мовлення, є саме ті ситуації, які викликають потребу говорити, висловлюватися. Такі ситуації ще називають комунікативними (або ж мовленнєвими). Великою перевагою використання діалогу для розвитку комунікативних здібностей школярів, вважаємо саме неможливість планування подій, що відбуватимуться, заздалегідь. Кожен учень, незалежно від того чи ситуація штучно створена чи є природною, має свою роль у діалозі. І тому, відповідно, по-своєму реагує на ту чи іншу фразу, висловлену співрозмовником, має свої думки з приводу певного питання чи факту, відчуває щось своє і хоче виразити це на свій лад. Усі ці фактори зумовлюють те, що діалог вимагає швидку реакцію у

відповідях, що примушує школярів думати та підключати свій лексичний запас, граматичні навички тощо.

Залежно від провідної комунікативної функції, яку виконує той чи інший діалог, розрізняють функціональні типи діалогів. Існує чотири основних типи: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями (думками), діалог-обговорення (дискусія) [5, с. 15-22]. Охарактеризуємо їх детальніше.

1) Діалог – розпитування може бути одностороннім (ініціатива ставити питання одного співрозмовника) або двостороннім (ініціатива обох сторін).

2) Діалог – домовленість. Під час оволодіння даним типом діалогу, школярі навчаються вирішувати плани, зазначати свої наміри тощо.

3) Діалог – обмін враженнями (думками) ставить за мету висловлення своєї думки співрозмовниками, погодження чи спростування точки зору комуніканта тощо.

4) Діалог – обговорення має мету дійти до певного рішення тієї чи іншої проблеми, поділитися власними висновками, переконати співрозмовника тощо. Вважається, що учням найважче опанувати саме цей тип діалогу.

Формування навичок і вмінь діалогічного мовлення здійснюється на основі системи спеціальних вправ, які поділяються на три послідовні групи [4] :

I група – вправи на засвоєння діалогічних єдностей (мета цієї групи – навчити учнів самостійно вживати різні види діалогічних єдностей. Це рецептивно-продуктивні вправи на обмін репліками);

II група – вправи на оволодіння мікродіалогами на основі засвоєних діалогічних єдностей (мета – навчити учнів об'єднувати засвоєні ними діалогічні єдності у мікродіалоги. До цієї групи належать рецептивно-продуктивні комунікативні вправи, які допускають використання штучно

створених вербальних опор. Опори допомагають учням долати труднощі);

III група – вправи на складання учнями власних діалогів різних функціональних типів (мета – навчити учнів створювати власні діалоги різних функціональних типів на основі запропонованої комунікативної ситуації).

В усіх трьох групах може застосовуватись гра, як засіб навчання діалогічному мовленню школярів середньої ланки навчання (5 – 9 класи).

Гру як засіб навчання діалогічному мовленню вивчали багато дослідників: Г.К. Селевко, А.С. Шмаков, Л.С. Виготський, В.Н. Дружинін та інші.

Гра (відповідно до етимологічного словника української мови) – це ряд виконуваних дій, спрямованих до певної мети [1, с. 17].

Важко посперечатись, що дитина завжди позитивно сприймає діяльність під назвою «гра». І, покладаючись на цей факт, вчитель, за допомогою гри, може досягти поставлених цілей уроку, створити певну базу, до якої схилитимуться школярі під час виконання тих чи інших завдань самостійно, в парах або колективно. Це і є однією із головних переваг застосування ігор на уроці. Саме так можна ефективно використати увесь час, що виділяється на навчання, усіма школярами. Адже, увесь клас буде, так чи інакше, задіяний в ігровій діяльності. Учні навчаються граючись. У грі діти виступають як головні герої власного сценарію. Слід зауважити, що педагогічне спостереження, як метод дослідження, дає змогу оцінити ефективність проведення ігор для розвитку діалогічних умінь школярів. Адже, обстановка гри є досить невимушеною, що забезпечує школярам виконання завдань у комфортних умовах. Це, в свою чергу, дозволяє дітям краще мислити, розвивати свої творчі та акторські здібності, включатися в роботу, бути зацікавленими під час навчального процесу. Така постановка роботи з

діалогами дає можливість розвинути необхідні навички діалогічного мовлення.

Зауважимо, що ще К.Д. Ушинський радив втілювати у реальність окремі ігрові моменти, цікаві завдання аби зробити процес важкого навчання зрозумілішим і доступнішим для дітей.

Проте, методика використання ігор на уроці є завданням, котре вимагає від вчителя компетентності та обізнаності в сучасних напрямках навчання англійської мови учнів. Саме тому, вважаємо за необхідне враховувати наступні ключові моменти при доборі ігор для розвитку діалогічних умінь учнів:

- психологічні та індивідуальні особливості учнів цієї вікової категорії;
- особливості проведення ігор, врахування поділу проведення гри на три головні етапи (підготовчий, практично - діяльнісний та завершальний);
- врахування доцільності використання гри на уроці, відповідності теми, мети та завдань уроку рівню знань учнівського колективу, ролі гри на уроці серед інших використаних методів;
- систематичне використання ігор, що підбираються відповідно до програми;
- дотримання вчителем вимог ігрової діяльності на уроці (готовність учнів до участі у грі, забезпечення учнів класу необхідним дидактичним матеріалом, доступне пояснення правил та мети гри, створення позитивної, дружньої атмосфери в колективі тощо);
- уміння вчителя аналізувати та оцінювати результати гри.

Існує багато різних ігор, які можна застосовувати на уроках іноземної мови для школярів 5-9 класів. Головна мета цих ігор – розвивати навички мовлення. Діти повинні бути задіяні в таких ситуаціях, які спонукають їх до говоріння; це може бути розмова між комунікантами

при вирішенні завдань (скласти пазл), опис картини представленої перед класом, пошук подібностей та відмінностей тощо.

На уроках англійської мови можна використовувати наступні ігри для розвитку діалогічних умінь учнів:

1) Гра за сценарієм.

Сутність гри полягає в тому, щоб запропонувати учням розіграти ситуацію з книжки, телевізійної програми, журналу, фільму тощо. Варто додати, що до цієї гри належить і розігрування діалогів перед класом. При оцінюванні варто звертати увагу на відповідність слів, наголосів, інтонацій, величині і складності тексту тощо. Вчитель має бути впевненим, що гра за тим чи іншим сценарієм забезпечує досягнення поставленої мети (навчальна та мовна продуктивна діяльність учнів).

2) Гра 'Balloon Debate'

Подібні ігри є дуже популярними на уроках іноземної мови. Гра включає в себе елементи дискусії між учнями на одну з тем. Завданням цієї гри є об'єднання учнів у команди, де кожен має свою роль (обрану самостійно, запропоновану вчителем). Гра базується на сценарії, де усі учасники є туристами на повітряній кулі. Проте, на жаль, куля не може витримати всіх учасників і тому, якщо хтось не покине кулю, туристи можуть не прибути до місця призначення. Щоб покинути кулю турист, звісно, користується парашутом, але приземлиться він у лісі, чи степу, чи безлюдній пустелі. Тому, відповідно до обраних ролей (Шекспір, Клеопатра, Марія Кюрі) учні мають наводити аргументи, чому саме вони не повинні покидати повітряну кулю. Потім шляхом голосування один із учасників вибуває. Так проходять усі раунди залежно від кількості учасників гри.

3) Гра-дискусія 'Welcome to our country'

Ця гра містить лінгвокраїнознавчий аспект. Вона допомагає учням краще зрозуміти як традиції власного нації, так і традиції країни, мова якої вивчається. Ролі мають бути розподілені заздалегідь, щоб учні

здійснили самостійну пошукову діяльність. У класі вчитель об'єднує учнів у дві (а то й три команди), наприклад: українці та лондонці (німці, французи і т.д. на вибір). Українські учні розповідають «закордонним гостям» про свою країну, її географічне положення, столицю, традиції, права та обов'язки громадян України тощо, інші роблять аналогічне. Гра формує в учнів навички говоріння, спілкування з однолітками та виховує повагу й шанобливе ставлення до різних народів і культур світу.

4) Рольові ігри

Дослідження, проведене з теми, дозволяє зауважити, що величезна увага приділена саме застосуванню рольових ігор на уроках іноземної мови. Рольова гра може зображувати елементарний комунікативний акт (покупка, поздоровлення, знайомство) і складний комунікативний акт, що складається із серії елементарних актів (вибір маршруту подорожі у бюро подорожей, у залізничній касі). Найбільш розповсюджені форми рольових ігор: презентація, інтерв'ю, заочна подорож, прес-конференція, круглий стіл, телеміст, екскурсія, казка, репортаж, клуб по інтересах.

Наведемо приклад рольової гри 'Lost Child'

Role 1. You are a mother. In the supermarket of New York you've lost your daughter who is three years old. Turn to the policeman for help.

Role 2. You are a policeman. The mother who has lost her child turns to you for help. Ask her questions about the appearance of the lost child.

- I'm looking for my daughter. I have just lost her. Help me, please!
- What does she look like? How old is she?
- Julia is only three. She's short and thin, she has long dark hair.
- What is she wearing?
- She has an orange blouse, green and white skirt and a brown coat on.
- Don't worry, please. We'll try to help you.

Підсумовуючи вище сказане, вважаємо за необхідне зазначити, що існує велика кількість ігор, спрямованих на розвиток діалогічних умінь учнів. Ігри є ситуативними мовленнєвими вправами, під час яких учні використовують вивчені лексико-граматичні структури, а також розширюють свою уяву та творчі здібності. Отже, використання ігор з метою розвитку діалогічних умінь учнів має багато переваг: залучення до роботи усього учнівського колективу, створення позитивної та дружньої атмосфери в класі, можливість для кожного учня проявити свої творчі здібності, навички та вміння, покращити вимову та розширити словниковий запас. Проте, найголовнішим є те, що учні навчаються діалогічному мовленню, вчать говорити іноземною мовою, а головне, висловлюють власне бажання до спілкування на уроці.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку, складуть рекомендації щодо розробки конспектів уроків англійської мови, метою яких є навчання діалогічному мовленню учнів середньої школи, з використанням різних видів ігор.

Список використаних джерел

1. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983. – ISBN 978-966-00-0816-8. Т. 6: У – Я / Уклад.: Г. П. Півторак та ін. – 2012. – 568 с.
2. Іноземна мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс] / Пояснювальна записка // – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/inozemna-5-9new.pdf>
3. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою // Англійська мова та література. – 2004. – № 5.– С. 4 - 9.– № 6.– С. 5 - 11.

4. Птушка А.С. Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови // Лінгводидактика. – 2012. – 156 с.
5. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мови. – 2011. – № 3. – С. 15 - 22.